

Πολιτικὰς δὲ συνδιαλέξεις ἐπεδιώκων συνεχῶς μετὰ τῶν συμ-
πρέσβεών μου, καὶ μάλιστα μεθ' ἐνὸς τῶν νοημονεστέρων, τοῦ τῆς
Αὐστρίας Κόμητος Κάρολη, εἰς ὃν ἐξέφραζον τὴν γνώμην,
ὅτι, καταρδεύσης τῆς Τουρκοκρατίας, ἔπρεπε νὰ διανεμηθῶμεν
τὴν Ἀνατολὴν ἢ Αὐστρία καὶ ἢ Ἑλλάς, καὶ νὰ προσαρτηθῶσιν,
ἐκείνη μὲν τὰς σλαβικὰς, ἡμεῖς δὲ τὰς Ἑλληνικὰς χώρας. Τοῦ
σχεδίου τούτου τὸ πρῶτον ἡμῖς κατὰ μέρος ἐξετελέσθη· περὶ
δὲ τοῦ δευτέρου ἡμεῖς ἐντελῶς ἠμελήσαμεν.

Τῆς Τουρκίας δὲ Πρόσβυς ἦν ὁ ὁμογενὴς κ. Ἀριστάρχης,
νυμφευθεὶς τὴν κυρίαν Βονίν, θυγατέρα τοῦ ποτὲ Ὑπουργοῦ τῶν
Στρατιωτικῶν τῆς Πρωσίας. Μετ' αὐτοῦ συνέδεσα φιλικὰς σχέ-
σεις. Εἰς μίαν δὲ τῶν πολυτελῶν συναναστροφῶν, ἃς ἔδιδε συ-
νεχῶς, ἡ θυγάτηρ μου Ζωὴ μὲ παρουσίασεν εἰς τὴν κυρίαν
Schleinitz, σύζυγον τοῦ Ὑπουργοῦ τοῦ Βασιλικοῦ Οἴκου, γυ-
ναῖκα γενικῶς θαυμαζομένην διὰ τὰς πολλὰς καὶ σπουδαίας αὐ-
τῆς γνώσεις, ὡς προστάτιν τῶν τεχνῶν καὶ ἐνθουσιῶσαν διὰ
τοῦ Βάγνερ τὴν μουσικὴν.

Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἔτους ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀθηνῶν
ἀνήγγελλον, ὅτι ὁ ἐκεῖ Πρόσβυς τῆς Πρωσίας Σαβούρωφ, τῇ 29
Δεκεμβρίου (π.) ἐμονομάχησε μετὰ τοῦ Προξένου τῆς Ἰταλίας
Gaglian καὶ ἐπληγώθη. Τηλεγραφικῶς δὲ μοὶ ἀννηγγέλθη, ὅτι
τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ἐδιδάχθη τοῦ Κουτρούλη ὁ Γάμος μετὰ τῆς
μουσικῆς τοῦ Danhauser εἰς τὴν οἰκίαν τῆς κυρίας Σμαράγδας
Βαλτατζῆ καὶ ὅτι ἐπέτυχε.

1875.

Τὸ ἔτος τοῦτο ἤρξατο διὰ δύο εὐτυχῶν γάμων εἰς φίλας οἰ-
κογενείας, τοῦ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πρόσβεως τῆς Βρασιλίας κ.
Jaugu, νυμφευθείσης τὸν Σύμβουλον τῆς Αὐστριακῆς Πρεσβείας
καὶ εἶτα Πρόσβυν εἰς Βρασιλίαν κ. Σάϊλερ, καὶ τοῦ τῆς θυγα-
τρὸς τῆς κυρίας Βερδάν, νυμφευθείσης τὸν Σύμβουλον τῆς Γαλ-
λικῆς Πρεσβείας κ. Donnay.

Ἐν τῇ πολιτικῇ δέ, μία τῶν πρωτίστων προσπαθειῶν μου ἦν νὰ προτρέψω τοὺς βαθυπλούτους τοῦ Βερολίνου, ἰδίως τὸν Ἰουδαῖον τραπεζίτην Bleichröder, ν' ἀναδεχθῶσι τὴν διαπραγματεύσιν τοῦ δανείου, ὃ ἤθελε νὰ συνομολογήσῃ ἡ Κυβέρνησις, ἀλλ' οὐδόλως ἐδείχθησαν εἰς τοῦτο πρόθυμοι, προφασιζόμενοι χρηματικὴν κρίσιν ἐν Γερμανίᾳ.

Σκεφθεὶς δὲ καὶ γνωρίζων ὅτι, μετὰ τὸν γαλλικὸν πόλεμον, πολλὰ ὄπλα, σχεδόν, ἢ καὶ ὅλως ἄθικτα, θὰ ἐπωλοῦντο εὐθυνότατα, ἔγραψα περὶ τούτου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, προτρέψας νὰ ἐρωτηθῇ περὶ αὐτῶν ἰδίως ὁ Ἀριστείδης, ὡς πάντων εἰδημονέστατος. Καὶ τοῦτο μὲν δὲν ἔγινεν. Ἰδιαιτέρως δὲ καὶ αὐτοβούλως συνδιαλεχθεὶς ἐγὼ περὶ τούτου μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, μεθ' οὗ εἰς ἀρίστας διετέλουν σχέσεις, ἤκουσα παρ' αὐτοῦ ὅτι, νέου συστήματος ὀπλῶν εἰσαχθέντος εἰς Πρωσίαν, τὰ παλαιά, αὐτὰ τὰ ἀμεταχειρίστα, ἐδύναντο νὰ μᾶς δοθῶσιν εἰς τιμὰς μηδαμινάς. Καὶ περὶ τούτου ἐπίσης ἔγραψα, καὶ τότε ἐπέμφθη εἰς Πρωσίαν ὁ Γρ. Μάνος, μετ' ἄλλων τινῶν, καί, παρὰ τὴν γνώμην μου, ἀντὶ νὰ διαπραγματευθῶσι μετὰ τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως, συνεννοήθησαν μετὰ τινος Ἰουδαίου μεσίτου, ὅστις τοὺς ἠπάτησε, πωλήσας αὐτοῖς, εἰς πολὺ ἀνωτέρας τιμὰς, ὄπλα, ὧν τὰ ἡμίση ἐφάνησαν ἄχρηστα.

Ἀμέσως δέ, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Ἰανουαρίου, ἀπῆλθεν ὁ Γραμματεὺς μου Δ. Βούλγαρης, προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς του, ἵνα ἐκτεθῇ εἰς τὸν ἐκλογικὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν καὶ ἐπέτυχε, καθ' ὃ υἱὸς τοῦ Πρωθυπουργοῦ, καὶ εἶτα καὶ διορίσθη ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον καὶ Ὑπουργὸς τῶν Ναυτικῶν. Καὶ πόσον μὲν ἡ Ἑλλάς διὰ τούτου ναυτικῶς ἐπερῶώσθη, δὲν ἐδυνάμην μακρόθεν νὰ κρίνω. Ἄλλ' ἡ θέσις γραμματέως παρὰ τῇ ἐμῇ Προσβείᾳ ἔμενε κενή, καὶ ἔσπευσα νὰ ὑπενθυμίσω, εἰς τε τὸν Ι. Δελιγιάννην καὶ εἰς τὸν Βούλγαρην, ὅτι ὄφειλον ν' ἀποδώσωσι δικαιοσύνην εἰς τὸν υἱόν μου Ἀλέξην, διορίζοντες τέλος αὐτὸν Γραμματέα, ὡς καὶ εἶχον ὑποσχεθῆ. Ἡμῖν δὲ βέβαιος ὅτι ἄλλως δὲν ἤθελε γίνεαι, ὅτε ἔλαβον ἐπιστολὴν τοῦ κ. Δελιγιάννη λέγοντος, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Βασιλεὺς εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς τὸν ἀξιωμα-

τικὸν τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ Ν. Παπαδόρηγόπουλον, υἱὸν τοῦ ἐν Ἀθήναις Γενικοῦ Προξένου τῆς Ρωσσίας, τὴν μετάθεσιν τοῦ ἀδελφοῦ του Μιχαήλ ἀπὸ τῆς ἐσωτερικῆς εἰς τὴν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, ἠναγκάζοντο νὰ πέμψωσι τοῦτον, ὡς Γραμματέα, εἰς Ῥώμην, τὸν δ' ἐκεῖ Γραμματέα Ἀργυρόπουλον νὰ μεταθέσωσι παρ' ἐμοί. Προσέθετε δ' ὁ Ὑπουργός, ὅτι ἀνεγνώριζε τ' ἀναμφισβήτητα δικαιώματα τοῦ Ἀλέξη καὶ θὰ διώρθου ταχέως τὴν ἀδικίαν· ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν προτεραιάν τῆς ἐξόδου του ἀπὸ τοῦ Ὑπουργείου προῦκάλεσε καὶ μοὶ ἐκοινοποίησε τὸν προβιβασμὸν αὐτοῦ εἰς τὴν θέσιν ἀμίσθου δευτέρου γραμματέως. Ἐξ Ἀθηνῶν δὲ μοὶ ἔγραψεν ὁ Εὐγένιος, ὅτι τὸν Ἀλέξη ἐθεντο κατὰ μέρος, διότι δῆθεν ἤμην Κουμουνδουριστῆς (!) καὶ διότι διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ὄπλων εἶχον συστάσῃ τὸν Ἀριστείδην (!!), ὅπερ δὲν ἦν ἀληθές.

Ἀναχωρῶν δ' ὁ κ. Βούλγαρης ἐκ Βερολίνου, μὲ παρεκάλεσε νὰ ζητήσω δι' αὐτὸν δάνειον 1000 μαρκῶν παρὰ τοῦ Bleichröder, διότι δὲν τῷ ἐστάλησαν ἐν καιρῷ τὰ ὀδοιπορικά του, ὅπερ καὶ ἔπραξα. Ἀλλὰ μέχρι Μαΐου, ὡς μοὶ ἔγινεν ἡ παρατήρησις εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ τραπεζίτου, τὰ χρήματα δὲν εἶχον ἐπιστραφῆ. Ἐγραψα λοιπὸν τῷ υἱῷ μου Ἀριστείδῃ νὰ τὰ ζητήσῃ, ὅτε καὶ πέμψας αὐτὰ ὁ Βούλγαρης, εἰδοποίησε περὶ τούτου τὸν Ἀριστείδην, γράψας αὐτῷ νὰ μοὶ εἰπῇ «νὰ εἶμαι ἄλλοτε προσεκτικώτερος»· ὁ δὲ τῷ ἀπήντησεν, ὅτι μοὶ ἔγραψε νὰ εἶμαι ἄλλοτε προσεκτικώτερος εἰς τίνα δίδω τὰς συστάσεις μου.

Καὶ ἐν Βερολίνῳ διατρίβων, δὲν ἔπαυσα μεριμνῶν περὶ ἐθνικοῦ Θεάτρου, καθότι ἐθεώρουν αὐτὸ ὡς μίαν τῶν εὐγενεστέρων ἀφορμῶν τῆς ἠθικῆς προόδου τοῦ ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἔγραψα ἰδιαιτέρως εἰς τὸν Βασιλέα, διὰ μακρῶν ἀναπτύσσων τὴν περὶ τούτου γνώμην μου. Ἀλλ' ἡ Α. Μ. ἰδιαιτέρως μοὶ ἀπήντησεν, ὅτι τὴν πρόοδον ταύτην θὰ ἐξυπηρέτει τὸ Ὄδειον, διότι τοῦ Θεάτρου ἀδιαίρετον μέρος ἐστὶ τὸ μελόδραμα. Κατιδὼν λοιπὸν πόσον ἀνέφικτον ἦν νὰ ἐννοηθῶ, δι' ἀτελῶν μακρόθεν ἀλληλογραφιῶν, παρητήθην πάσης περὶ τοῦ ἀντικειμένου περαιτέρω ἐνεργείας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μοὶ ἐδόθη λυπηρὰ ἀπόδειξις, ὅτι ἡ ἐν Γερμανίᾳ ἐπικρατοῦσα αἰσθημάτων εὐγένεια, ἔχει καὶ ἐνταῦθα ἔξαιρέσεις ἐνίοτε. Ὁ κ. Μάνος, ὁ ποτὲ ἐν Αἰγύπτῳ φιλοξενήσας καὶ παραμυθήσας με Πρόξενος ἡμῶν, μοὶ ἔγραψε νὰ τῷ προμηθεύσω παιδαγωγὸν διὰ τὸν υἱὸν του. Πρὸς τοῦτο ἀπετάθην εἰς τοὺς ἐπισήμους Καθηγητὰς Λέψιον καὶ Μόμσεν, καὶ εὔρον δι' αὐτῶν τινα Liere καλούμενον, μεθ' οὗ καὶ ὑπέγραψα συμβόλαιον κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ κ. Μάνου. Ἀλλὰ δύο ἡμέρας μετὰ ταῦτα ἔλαβον τηλεγράφημα τοῦ κ. Μάνου, λέγοντος ὅτι ὠκονομήθη ἄλλως καὶ νὰ μὴ ἐκτελέσω τὴν πρώτην του ἐντολήν. Ἔσπευσα λοιπὸν νὰ γράψω τοῦτο τῷ ῥηθέντι Liere, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ θεωρήσῃ τὸ μόλις ὑπογραφὲν συμβόλαιον, ὡς μὴ γενόμενον. Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὐτοῦ ἦν ὅτι ἀπῆτει, ἵνα ἀποσύρῃ τὴν ὑπογραφὴν του, τὴν ποσότητα 330 ταλήρων. Τὴν τοιαύτην ἀγενῆ διαγωγὴν, ἀναξίαν ἀνδρὸς λογίου, ἔσπευσα νὰ καταγγείλω τῷ κ. Μόμσεν, καὶ μόλις τῇ παρεμβάσει αὐτοῦ κατωρθώθη ἡ ἀπαλλαγὴ ὁ κ. Μάνος τοῦ φιλοκεροῦς παιδαγωγοῦ διὰ ζημίας μόνον 100 ταλήρων.

Μεταξὺ τῶν οἰκιῶν, εἰς ἃς συνήθως ἐφοίτων, ἦν καὶ ἡ τοῦ ἀξιολόγου καὶ λίαν εὐγενοῦς Υπουργοῦ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Οἴκου κ. Schleinitz, οὗ ἡ πεπαιδευμένη σύζυγος συνῆγε περὶ ἑαυτὴν πολλοὺς τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἀνδρῶν. Εἰς τὰς συναναστροφὰς αὐτῆς, ἅς πολλάκις ἐτίμα καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ οἰκογένεια, ἐγνώρισα τὸν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ἀποθεωθέντα μουσουργὸν Βάγνερ, μεθ' οὗ πολλὰ συνδιελέχθην περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν συνθέσεων αὐτοῦ, αἵτινες, τείνουσαι τὴν ψυχὴν νὰ κυριεύωσι μᾶλλον καὶ νὰ συγκινῶσι, παρὰ νὰ τέρπωσι διὰ μελωδιῶν, μοὶ ἐφαίνοντο σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν μουσικὴν, ὃ καὶ συνωμολόγει. Ἐκεῖ ἀπῆντησα καὶ τὸν εἰς τὰ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς ἐγκύψαντα Westermann, καὶ τὸν Dohm, εὐφυέστατον ποιητὴν τῆς σατυρικῆς ἐφημερίδος Kladeradatsch, πολὺ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἐνδιαφερόμενον, καὶ τοὺς ζωγράφους Ρίχτερ καὶ Λέμβαχ. Ἐφιλοξένει δ' ἡ κυρία Schleinitz πολλάκις καὶ τὸν

ἐκ Πετροπόλεως ἐρχόμενον Ῥώσον μουσικὸν Ῥουβενστέϊν, εἰ καὶ εἰς ἤκιστα φιλικὰς σχέσεις διατελοῦντα μετὰ τοῦ Βάγνερ, ὥστε ἡ οἰκοδέσποινα μοὶ διηγεῖτο ὅτι, ὅτε ἀμφοτέροι παρῆσαν, ἠναγκάζετο νὰ κάθηται μεταξὺ των, ἵνα τοὺς χωρίζῃ.

Εἰς χορὸν λογίων προσεκλήθη τῇ 1)13 Φεβρουαρίου. Χορὸς δὲ μετεμφισμένων ἐδόθη εἰς τ' Ἀνάκτορα κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἀπόκρεω, καὶ μνημονεύω αὐτοῦ διὰ τὴν ἐπίσημον πομπὴν μεγαλοπρεποῦς ὀθωμανοῦ Σατραίου, ὅστις ἦν ὁ Συνταγματάρχης Βίντερφελδ, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ πλήθους ὀπαδῶν, συρόντων τρεῖς ἀλυσσοδέτους Ἑλληνίδας αἰχμαλώτους, ἧτοι αὐτὴν τὴν σύζυγόν του, σπανίας ὠραιότητος οὔσαν, καὶ ἧς ὁ ἡμέτερος Δρόσης εἶχε ποιήσῃ τὴν προτομὴν ἐν Βιέννῃ, ἡ νέα καὶ εὐειδεστάτη κυρία Fabre Dufaure, θυγάτηρ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἐπιτετραμμένου τῆς Σαξωνίας, καὶ ἄλλη τρίτη, σύζυγος ὑπαλλήλου τινος, ἐξόχου καλλονῆς καὶ αὐτῆ. Ταύτας κομίσας ὁ Σατραίου, προσέφερε μετὰ σεβασμοῦ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις ἀπεκρίθη, χαριεντιζόμενος καὶ μειδιῶν, «ὦ, ὠραῖαι εἰσὶν αἱ Ἑλληνίδες σας. Σᾶς εὐχαριστῶ δι' αὐτάς. Φέρετέ τας εἰς Βαβελσβέργ (τὴν θερεινὴν κατοικίαν του ἐν Ποτσδάμη)· ἀλλὰ περιττὸν νὰ μάθῃ τοῦτο...» καὶ ἔδειξε διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν Αὐτοκράτειραν, πλησίον του καθημένην. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ἀστειότης αὕτη γενικὸν προῦκάλεσε γέλωτα.

Τῇ 6)18 Φεβρουαρίου ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν 80 τῶν γενεθλίων τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ τὴν ἐπιούσαν εἶχον κατὰ πρῶτον ἀφορμὴν νὰ ἰδῶ τὸν Βίσμαρκ, καλέσαντα τοὺς διπλωμάτας, ὡς πράττει κατ' ἔτος, εἰς μέγα γεῦμα. Εὖρον δ' αὐτὸν ὑπὲρ προσδοκίαν ὀμιλητικὸν καὶ εὐθυμον, καὶ πολλὰ μετὰ τὸ γεῦμα μᾶς διηγῆθη περὶ τῶν νεανικῶν ἡμερῶν του, ἐν ἄλλοις πῶς ἠγάπα τὸν χορὸν, ὅλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ τὸν ἀπηγόρευσε, διότι ἦτο πολὺ νέος Ὑπουργός. Μᾶς ἐξωμολογήθη ὅμως ὅτι, οὐχ' ἦττον, κατώρθωσε νὰ χορεύσῃ μετὰ τῆς κομίσεως Βεγκενδόρφ. Ἄλλοτε δ' ὅτι καθ' ὁδὸν περιεστοιχίσθη ποτε ὑπὸ ὀμίλου κοινῶν γυναικῶν, καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ τὸ ἔμαθεν.

† Ἐν μηνὶ Μαρτίῳ ἀπεβίωσεν ἐν Βερολίῳ εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ὃ, ὃν εἶχον γνωρίση ἐν Παρισίοις, Γραμματεὺς τῆς Ὀλλανδικῆς Πρεσβείας καὶ ἀδελφὸς τοῦ φίλου μου, Πρέσβεως Ῥοχοῦσεν, καὶ ἐπὶ τῇ ἀφορμῇ ταύτῃ, ἦλθε διὰ δύο ἡμέρας ἐκ Παρισίων ἢ ἀδελφή του, σύζυγος τοῦ ἐκεῖ Ὀλλανδοῦ Πρέσβεως κ. Zuylen, πρὸς ἣν ἔτρεφον ἐγκάρδιον σέβας καὶ ἀγάπην, καὶ μόνος ἐγὼ μηνυθεὶς ὑπ' αὐτῆς περὶ τῆς ἀφίξεώς της, εἶχον τὴν μεγίστην χαρὰν τοῦ νὰ τὴν ἐπανίδω, εἰ καὶ ὑπὸ τόσον θλιβερὰς περιστάσεις.

Ὑπόθεσις εἰς ἦν, ἅμα φθὰς εἰς Βερολίνον, ἡσχολήθη ἐπιμόνως καὶ δραστηρίως ἦν καὶ ἡ ἀφορῶσα τὴν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀνασκαφήν. Κατ' εἰσήγησιν τοῦ Κουρτίου, ἡ Γερμανία εἶχε πρό τινος ζητήσῃ τὴν ἄδειαν ν' ἀνασκάψῃ, ἰδίᾳ δαπάνῃ, τὸ ἔδαφος τῆς Ὀλυμπίας, καὶ πάντα τ' ἀνευρεθῆσόμενα νὰ λάβῃ ἡ Ἑλλάς, αὕτη δὲ μόνον ἔκτυπα ἐκ γύψου, καὶ τινὰ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν κοσμημάτων ἢ ἄλλων διπλῶν ἢ πολλαπλῶν ἀντικειμένων, ὧν ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἠθέλην ἐγκρίνῃ τὴν παραχώρησιν. Καὶ διότι παρ' ἡμῖν εὐρέθησαν τινὲς τῶν ἀρχαιολογούντων, οἵτινες, ἴσως οὐχὶ ἐκ ζηλοτυπίας, ἀλλὰ βεβαίως ἐκ λίαν ἀκρίτου πατριωτισμοῦ, ἐκάκισαν τὴν γενναίαν, καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὠφελιμωτάτην ταύτην πρότασιν, καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτῆς τὴν παραδοχήν, ἐν ᾧ ἐγὼ, καὶ ἐν Ἀθήναις ὅτε ἤμην, καὶ ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς Βερολίνον, ἐσύστησα αὐτὴν θερμότατα καὶ συνετέλεσα ἰσχυρῶς εἰς αὐτῆς τὴν παραδοχήν. Αὕτη δὲ δυσηρέστησε μᾶλλον τῶν Γερμανῶν πολλούς, ὡς πολλὰ δαπανήσαντας καὶ οὐδὲν ἀπολαύοντας, καὶ πολλάκις εὐρέθη ἐἰς θέσιν ν' ἀπαντήσω εἰς τούτους, ὅτι, ἐξ ἐναντίας, ἀπήλαυσάν τι τιμαλφέστατον, δηλαδή τὴν δόξαν ὅτι εἰργάσθησαν καὶ ἐδαπάνησαν ἀνιδιοτελῶς ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης. Ἡὐχαριστήθη δ', ὅπως δήποτε, ἡ Γερμανικὴ κυβέρνησις τόσον διὰ τὴν συνομολόγησιν, ὥστε εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἰ. Δελιγιάννην ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ χρυσοῦ στέμματος. Νομίζων, ὅμως, ἐκεῖνος ὅτι τὸ τοῦ ἐρυθροῦ ἀετοῦ ἦν ἀνώτερον, μοὶ ἐπέστειλε νὰ ἐνεργήσω ὅπως τῷ δοθῇ τοῦτο ἀντ' ἐκείνου, ὅπερ καὶ κατώρθωσα, εἰ καὶ νομίζων αὐτὸ περιττόν, διότι σπουδαία διαφορὰ

δὲν ὑπῆρχε μεταξὺ τῶν δύο παρασήμων, οὐδ' ἦν κατ' ἐμὲ ἡ ἐνέργεια λίαν ἀξιοπρεπής.

Τῇ 26 Μαρτίου (7 Ἀπριλίου), ἐξελθὼν ἀπὸ πρωΐας, καὶ διερχόμενος τὸν «Παράδεισον τῶν Θηρίων», (Thiergarten), εἶδον προσερχομένην κυρίαν μετὰ δύο παιδίων, καί, ὅτε πλησιάσασα, μὲ προσωμίλησεν, ἀνεγνώρισα τὴν Διάδοχον (θυγατέρα τῆς Βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας). Μοὶ εἶπε δέ τινα μετὰ πάσης ἀφελείας, περὶ τοῦ καιροῦ, καὶ ἔπειτα μὲ ἠρώτησε περὶ τῶν φιλολογικῶν ἔργων, εἰς ἃ ἀσχολοῦμαι.

Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν μετέβην εἰς τὴν λαμπρὰν οἰκίαν (ἐπὶ Thiergartenstrasse) τοῦ Ἰουδαίου κ. Λειβερμάνν, καὶ ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν λαμπρὰν συλλογὴν εἰκόνων, ἣν ἐκέκτητο, καὶ ἦν, ὡς ἀξιοθέατον, δικαίως μοὶ ἐσύστησεν ἡ Κόμισσα Ὀριόλα, Κροῖα τῆς Αὐλῆς τῆς Διαδόχου.

Τῇ 1)13 Ἀπριλίου παρῆσιν ἐν τῇ Ὀδρικῇ Ἀκαδημίᾳ εἰς μουσικὴν συμφωνίαν, ἣτις, κατὰ πάντα λόγον, ἦν ἀξιόλογος. Καὶ ὁ μὲν σκοπὸς αὐτῆς ἦν ἡ βοήθεια τεινῶν πτωχῶν στρατιωτικῶν, λαμπρὰ δ' ἦν καὶ ἡ ἐκτέλεσις, τοῦ προσωπικοῦ συγκειμένου ἐκ πεντήκοντα ἀξιωματικῶν, ἀποτελούντων τὴν ὀρχήστραν, διευθυνομένην ὑφ' ἑνὸς στρατηγοῦ, καὶ ἐκ νέων μουσουργῶν, ἀμφοτέρων τῶν φύλων, τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων διὰ τὰ μόνα ὄργανα καὶ διὰ τὸ ἄσμα.

Κατὰ τὰς στιγμὰς δὲ τῆς ἀνέσεως, αἵτινες, κατ' ἀρχάς, ἐπὶ τοῦ καταρτισμοῦ τῆς οἰκίας μου, ἦσαν ἀναγκαίως πολλαί, ἐπεδόθη εἰς τὴν σύνταξιν ἐμμέτρου τινὸς κωμωδίας, ἣν ἐκάλεσα τοῦ «Διὸς ἐπάνοδον», περατώσας αὐτὴν τῇ 1)13 Νοεμβρίου 1874· εἶτα δ' ἤρχισα διαρῶνθιμιζων τὰς περὶ Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ περὶ Ἐπιγραφικῆς σημειώσεις μου διὰ τὴν ἔκδοσιν εἰς τὰ Ἄπαντα, ἐξακολουθοῦσαν ἐν Ἀθήναις, καὶ φθάσασαν εἰς τὸν ΣΤ' τόμον. Κατήρτισα δὲ καὶ δεύτερον μέρος τῆς Μουσικῆς Ἀνθοδέσμης, εἰς ἐξακολουθήσειν τῆς ἐκδοθείσης ἐν Παρισίοις· ἀνέβαλον ὅμως τὴν δημοσίευσιν αὐτοῦ, διότι ἀπῆται δαπάνην, ἣς ἐστερούμην. Τοῦτο μαθὼν ὁ κ. Κωνστ. Ζάππας παρὰ τοῦ υἱοῦ μου, ἀπρόκλητος ἀπεφάσισε ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν δαπάνην, ἢ μᾶλλον νὰ

γραφῆ συνδρομητῆς διὰ 400 σώματα, ἃ διένειμε δωρεὰν εἰς σχολεῖα καὶ ἄλλα καταστήματα ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὸ ἔργον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Fürstner ἐν Λειψία. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ ὁ Ἄ. Βολόβσκης, Πολωνός, ἐκδίδων φιλελληνικὴν ἑφημερίδα (τὸν Messenger d' Orient) ἐν Βιέννῃ, μοὶ ἐζήτησε γαλλικὴν μετάφρασιν τινῶν διηγημάτων μου, καὶ τῷ ἔπεμψα τριῶν, ἃ ἐδημοσίευσε πρῶτον εἰς ἐπιφυλλίδας, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τομίδιον, ἀναθεὶς τοῦτο τῷ Κωνστ. Ζάππα, παρ' οὗ εἶχεν ὑποστηρικτῆ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου, οὐχὶ ἀβάσιμοι ὑπῆρχον φόβοι ἐπαναλήψεως τοῦ Γαλλογερμανικοῦ πολέμου, διότι σπουδαία μερὶς ἐν Γερμανία, ἡ ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ Μόλτκε, ἤθελεν αὐτήν, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ καταβάλῃ ἐντελῶς τὴν Γαλλίαν, ἔτι οὖσαν ἐξησθενημένην, καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ ἐντελῶς ἀνίσχυρον πρὸς ἀντεκδικήσεις. Ἀλλὰ κατὰ Μαῖον, ἐλθὼν εἰς Βερολῖνον ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Ρωσσίας, κατόρθωσε νὰ μετατρέψῃ ἐπὶ τὸ εἰρηγικώτερον τὰς διαθέσεις τῆς Γερμανικῆς κυβερνήσεως. Τὴν παρουσίᾳ τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος δὲν ἐδέχθη ὁ Αὐτοκράτωρ, καὶ μόνον τὸν εἶδον καθ' ὁδὸν παρερχόμενον.

Τῇ 9)21 Μαΐου μὲ κατέθλιψεν ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, ἧς τοσαύτας εἶχον ἀφορμὰς νὰ ἐκτιμήσω τὰς βασιλικὰς ἀρετὰς καὶ τὴν φιλελληνικωτάτην καρδίαν.

Τὰ δ' ἐν Ἑλλάδι, ἐν τούτοις, καλῶς δὲν ἐχώρουν. Ἰσχυρὰ ἀντιπολίτευσις περὶ τὸν Τρικούπην συνησπίζετο κατὰ τοῦ Ὑπουργείου, ὃ κατ' ἐμέ, ἀδεξίως ἐφέρετο, καὶ τὴν γνώμην μου ἔγραψα ἰδιαιτέρως, ἀλλ' ἀπερικαλύπτως τῷ Βούλγαρη, οὗτος δὲ μοὶ ἀπήντησε κατὰ τρόπον οὐδόλως ἀποδεικνύοντά μοι, ὅτι ἔξετίμα τὴν δυσκολίαν τῶν περιστάσεων, καὶ προέβη εἰς εἶδος πραξικοπήματος, στηρίξας τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἐπὶ ψευδοῦς ἀπαρτίας. Ταῦτα καὶ ἐπέφεραν τὴν πτώσιν του, καὶ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου ἐκλήθη ὁ Τρικούπης Πρωθυπουργός. Οἱ δὲ συνυπουργοὶ τοῦ Βούλγαρη, ὁ γαμβρός του Νικολόπουλος καὶ ὁ Γρίβας, αὐθαδῶς καὶ βλασφήμως ἐξεφράζοντο κατὰ τοῦ Βασιλέως, εἰς ὃν ὡς συνήθως, ἀπέδιδον τὴν ἀποτυχίαν των.

Ὁ νέος Πρωθυπουργὸς ἐγένετο, ὡς πάντοτε, εἰς πᾶσαν ἀλλαγὴν, δεκτὸς μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἢ δ' ἀρχὴ ἦν ἐπρέσβευεν ἦν, ὅτι ἡ πλειονοψηφία τῆς προλαβούσης Βουλῆς ἦν παράνομος, καὶ ἐπομένως ἄκυρος ὁ ὑπ' αὐτῆς ψηφισθεὶς προϋπολογισμὸς. Ἐπὶ ταύτῃ δὲ τῇ προφάσει ἐκήρυξε τῇ 30 Ἀπριλίου (12 Μαΐου) τὰς Πρεσβείας κατηγοημένας, καθ' ὃ μὴ διὰ νόμου, ἀλλὰ δυνάμει μόνου τοῦ προϋπολογισμοῦ ὑπαρχούσας, καὶ τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν ἀνατεθειμένην εἰς τοὺς Γραμματεῖς. Ὑπὸ πάντα ἄλλον Ὑπουργὸν θὰ ἐπρότεινον νὰ ἐξακολουθήσω ἄμισθον τὴν ὑπηρεσίαν· ἀλλ' ἤξευρον ὅτι μάταιον θὰ ἦν τὸ διάβημα τοῦτο παρὰ τῷ Τρικούπη, οὗ ἡ ἀληθὴς πρόθεσις ἦν, ἐκ ταύτης τῆς ἀφορμῆς ὠφελούμενος, ν' ἀπομακρύνῃ τῆς ὑπηρεσίας τοὺς Πρέσβεις, ὅσοι δὲν ἦσαν τοῦ κόμματος ἢ τῆς ἀρεσκείας του, καὶ πρὸ πάντων ἐμέ, διότι πάντοτε διετήρει τὴν ἄκριτον ἰδέαν, ὅτι εἶχον συνεννοηθῆ μετὰ τῶν Τούρκων καὶ ἀντέπραξα εἰς τὸν διορισμὸν του εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Τῇ 16)28 Μαΐου ἀφίχθη εἰς Βερολίνον ὁ Βασιλεὺς τῆς Σουηδίας καὶ τῇ ἐπαύριον, μετὰ τοῦ Ἀλέξη καὶ τῶν θυγατέρων μου, παρευρέθη ἀπὸ τῆς 10ης ὥρας μέχρι τῆς 1½ εἰς τὴν πρὸς τιμὴν του ἐκτὸς τῆς πόλεως τελεσθεῖσαν παράταξιν 28 χιλιάδων στρατιωτῶν. Ὅτε δ' ἐπεστρέψαμεν εἰς τὴν οἰκίαν, μοὶ ἔδωκεν ἡ σύζυγός μου τὰς ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῷ μεταξὺ ἀφιχθείσας ἐπιστολάς, αἵτινες περιεῖχον τὴν παῦσιν μου. Τοῦτο ὅμως δὲν μ' ἐκώλυσε ἀμέσως μετὰ τὸ πρόγευμα, ν' ἀπέλθω ἐν στολῇ εἰς τ' Ανάκτορα, εἰς τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος ὑπὸ τοῦ ξένου Ἑγεμόνος. Τοῦτο ὄφειλον μάλιστα, διότι διεταττόμην, οὐχὶ ὡς παυθεὶς, ἀλλ' ὡς ἀπουσιάζων νὰ παρουσιάσω τὸν Γραμματέα εἰς τὸ Ὑπουργεῖον. Μετὰ ταῦτα δ' ἔμαθον ὅτι πενήκοντα τεσσάρων τῶν Γραμματέων τὸν μισθὸν εἶχεν ἀναλάβῃ ὁ Βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἰδίου ταμείου. Ἐγὼ δὲ καὶ ἐν γένει δὲν ἠθέλον, ὑπὲρ τὰ διατεταγμένα, ν' ἀναγγείλω τὴν προσβάλλουσαν τὴν ἐθνικὴν ἀξιόπρέπειαν παῦσιν τῶν Πρεσβειῶν, εἴτε μόνιμον, εἴτε προσωρινήν.

Ὁ Βασιλεὺς, ὅτε τῷ παρουσιάσθην, μοὶ ἀπέτεινε ἓνα τῶν συνήθων κοινῶν τόπων εἰς τὰς τοιαύτας περιστάσεις· ὅτε δὲ τῷ

εἶπον, ὅτι δεσμὸς μὲ συνδέει μετὰ τῆς Σουηδίας, διότι ἡ ἀδελφή μου ἐστὶν ὑπήκοος του.

— «Καὶ τίς ἐστὶν ἡ ἀδελφή σας;» μ' ἠρώτησε.

— «Ἡ Κόμισσα Ροζέν», ἀπεκρίθη.

— «Λοιπὸν», εἶπεν «εἰσθε ὁ κ. Ραγκαβῆς;

Καὶ λαβὼν με ἐκ τῆς χειρός, μ' ἐκράτει καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συνεντεύξεως.

— «Ἐχετε ἐδῶ τώρα τὴν ἀνεψιάν σας, τὴν κυρίαν Δίξων», μοὶ εἶπεν ἐν ἄλλοις.

— «Δυστυχῶς ὄχι, Μεγαλειότατε», ἀπήντησα. «Εἶναι εἰς Στοκχόλμην».

— «Ἀπατάσθε», μοὶ εἶπεν, «εἶναι ἐδῶ. Εἰμὶ βέβαιος ὅτι τὴν ἀπήντησα σήμερον».

Λίαν δισταζὼν διὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς διαβεβαιώσεως ταύτης, ἐπέστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐκεῖ εὗρον τὴν φιλότιμον Μαρίαν Δίξων μετὰ τοῦ ἀνδρός της, ἀφειθέσαν τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἡμέραν, καὶ μεταβάσαν κατ' ἀρχάς ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν, ὅπου ὁ Βασιλεὺς τὴν εἶχεν ἰδῆ.

Τὸ δ' ἑσπέρας, ἐν στολῇ αὐθις, παρευρέθην εἰς τὸ θέατρον εἰς τὴν πρὸς τιμὴν τοῦ Βασιλικοῦ ζεύγους παράστασιν τοῦ *Tanpnhäuser* τοῦ Βάγνερ, καὶ μετὰ τῶν δύο πράξεων, ἐν παρατεταμένη διακοπῇ, εἰς τὸ μέγιστον ἐστιατόριον τοῦ θεάτρου, οἱ Βασιλεῖς συνωμίλησαν μετὰ τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων. Καὶ ἡ μὲν Βασίλισσα τῆς Σουηδίας, εἰς ἣν τότε παρουσιάσθη, εὐμενέστατα μοὶ ἐξεφράσθη περὶ τῆς ἀδελφῆς μου καὶ περὶ τοῦ υἱοῦ της, ὃν μοὶ εἶπεν ἔξοχον καλλιτέχνην, ζωγραφήσαντα ἐσχάτως τὴν εἰκόνα τοῦ Βασιλέως, ἣτις ἐδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀριστούργημα, καὶ κατετέθη εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον τῆς Στοκχόλμης.

Ὁ δ' Αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας μοὶ ἐξέφρασε τὴν λύπην του διὰ τὰς συνεχεῖς ἐν Ἑλλάδι μεταβολάς, αἵτινες καιρίως τὴν βλάπτουσι. Μετὰ τοῦτο δ' ἐντυχὼν τῷ κ. Ράδοβιτς, ἐκπληροῦντι χρέη Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τῷ ἀνήγγειλα προφορικῶς τὴν ἀποχώρησιν καὶ ὑποτιθεμένην ἀπουσίαν μου.

Ἐν Ἀθήναις ὅμως ὁ πατήρ τοῦ Γραμματέως μου, Ἀλκιβιάδης Ἀργυρόπουλος, ἀνυπόμονος νὰ ἰδῆ τὸν υἱὸν τοῦ Ἐπιτετραμμένον, ἀπῆλθεν, ὡς μοὶ ἔγραψαν ἐκεῖθεν, πρὸς τὸν Τριούπην, ἵνα μάθῃ ἂν εἰσέτι ὀριστικῶς δὲν ἐπαύθη, καὶ ἔλαβε τὴν παρήγορον ἀπάντησιν ὅτι ὀριστικώτατα, καὶ ὅτι, ἂν δὲν ἀνεχώρησα ἐκ Βερολίνου, μένω ἐκεῖ ὡς ἀπλοῦς ἰδιώτης. Συγχρόνως δ' ἐτηλεγράφησε καὶ εἰς ἐμὲ (τῆ 29 Μαΐου, 10 Ἰουνίου) νὰ παραδώσω ἀνυπερθέτως τὴν Πρεσβείαν εἰς τὸν κ. Ἀργυρόπουλον, ἐγὼ δ' ἀπήντησα ὅτι εἶχον ἤδη πράξῃ τοῦτο δεκαπέντε ἡμέρας πρὸ τοῦ τηλεγραφήματός του, καὶ παρουσίασα τὸν Γραμματέα εἰς τὸν κ. Φιλιψβόρν, ἀντικαθιστῶντα τότε τὸν Ὑπουργόν, δούς ὡς πρόφασιν, ὅτι ἀπέρχομαι εἰς Ἑλβετίαν.

Δὲν ἀπῆλθον ὅμως οὐδαμοῦ, ἀλλ' ἔμεινα ἰδιωτεύων ἐν Βερολίῳ, καθ' ὃ ἔχων ἐκεῖ πᾶσαν τὴν οἰκογένειαν, καὶ οἰκίαν διὰ μακρὸν χρόνον ἐνφοτισμένην, καὶ δι' ἐπίπλων δαπανηρῶς ἀγορασθέντων κατηρησιμένην, οὐδένα δὲ λόγον εἶχον ν' ἀναχωρήσω, εὐδ' ἐδυναμην νὰ πράξω τοῦτο ἀνευ μεγάλων δαπανῶν,

Ἡ θέσις μου βεβαίως εἶχε τὰς δυσκολίας της, διότι, ὑπὸ μὲν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως ἐθεωρούμην ὡς ἁπλῶν, καθ' ἃ τῆ εἶχον ἀναγγεῖλη, ἢ κοινωνία ὅμως καὶ οἱ συνάδελφοί μου, πρὸς οὐ μικρὰν καὶ ἴσως δικαίαν δυσαρέσκειαν τοῦ Ἐπιτετραμμένου Γραμματέως, προσεφέροντο πρὸς ἐμὲ ὡς πρῖν, ἅτε μὴ δόντα ἀνακλητήρια, καὶ μετὰ πολλῆς συμπαθείας μὲ συναναστρέφοντο, καὶ μοὶ ὠμίλουν περὶ πολιτικῶν, καίτοι ἀποφεύγοντα νὰ ἐπεμβαίνω εἰς ὅ,τι δὲν ἐδικαιούμην, καὶ μὲ προσεκάλουν εἰς τὰς συναναστροφάς των.

Μετ' ὀλίγον ὅμως καὶ ἀνεχώρησα τοῦ Βερολίνου τῆ 6)17 Ἰουνίου, ἀπελθὼν εἰς Λειψίαν, ἵνα διατάξω τὰ τοῦ ἐκεῖ παρὰ τῷ Röder ἐκδιδομένου δευτέρου μέρους τῆς Μουσικῆς Ἀνθοδέσμης, κυρίως ὅμως, ἵνα φανῶ ὡς τῷ ὄντι ἀποδημήσας, καὶ διευκολύνω οὕτω τὴν θέσιν τοῦ κ. Ἀργυροπούλου. Μ' ἐξένισε δὲ περιποιητικώτατα παρ' ἑαυτῷ ὁ Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Ναοῦμ.

Τὸ πρῶτον κατάστημα, ὃ ἐπεσκέφθην ἐν Λειψία, ἦν τὸ Μουσεῖον, ἰδρυθὲν ὑπὸ τινος κ. Scheller, ὅστις προσέφερεν εἰς τὴν πόλιν, ἦν ἐκέκτητο συλλογὴν πολυτίμων εἰκόνων, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρω, ὅτι θὰ ᾠκοδομεῖτο ἀνυπερθέτως τὸ δι' αὐτὰς ἀναγκαῖον κατάστημα, ἄλλως θὰ ἐδώρει τὴν συλλογὴν του εἰς τὴν Δρέσδην, καί, μαθὼν τοῦτο, ἀνελογίσθην πόσον φρονιμώτερος ἦν ὁ Scheller, τῶν ἡμετέρων δωρητῶν Σίνα, Βαρβάκη καὶ ἄλλων, δωρησάντων ἑκατομμύρια ἄνευ ὄρων, ὥστε ἀμέλεια ἢ ἀβελτηρία τῶν ἡμετέρων πολιτευομένων ἐματαίου τὰς δωρεάς των. Εἰς αὐτοῦ δὲ τὰ δωρήματα προσετέθησαν καὶ ἄλλα, καὶ ἀγοραὶ ἐξοχωτάτων ἔργων, ἐν οἷς παρετήρησα διαπρέποντα μέγιστα καὶ θαυμάσια τοπία γῆς καὶ θαλάσσης τοῦ ἔλβετοῦ Calames, καὶ τοῦ Paul de la Roche τὴν παραίτησιν τοῦ Ναπολέοντος.

Εἶτα δὲ μετέβην εἰς τοῦ Rödter τὸ ἀπέραντον μουσικοτυπεῖον, 300 ἔχον ἐργάτας καὶ ἐκδίδον 500.000 φύλλα κατ' ἔτος, περιέχον καὶ λιθογραφεῖον καὶ βιβλιοδετεῖον, μαθοῦν ἴδιον ζωγράφον, παρασκευάζον τὰς λιθίνας καὶ μεταλλίνας πλάκας, καὶ πᾶσας τὰς ὑλικὰς ἐργασίας ἐκτελοῦν δι' αὐτομηχανῆς 30 ἵππων, ἧς μέρος τῆς δυνάμεως μετὰ μιᾶς πτέρυγος τῆς οἰκίας ἐνωκιάζετο εἰς ἄλλο κατάστημα. Ὅσακις δ' ἐπρόκειτο τύποις διὰ ταχυπιεστηρίου, τὸ συντεθὲν μετεβιβάζετο εἰς λίθον διὰ χάρτου, ὃν ἔφερον ἐκ Κίνας. Λαβὼν δὲ τὰς ὁδηγίας μου ὁ κ. Rödter, μοὶ ὑπεσχέθη ἐντὸς 4—6 ἑβδομάδων νὰ μοὶ πέμψη ὁμοῦ τὰς διορθώσεις τοῦ ὅλου βιβλίου μου.

Μετ' αὐτὸ δ' ἀπῆλθον εἰς τὸ πάσης μνείας ἄξιον Γηροκομεῖον, μέγιστον οἰκοδόμημα, οὗ ὁ φύλαξ μᾶς διηγεῖτο, ὅτι ἰδρύθη δῆθεν κατὰ τὴν 11ην ἑκατονταετηρίδα. Σύγκειται δ' ἐκ καθαρῶν καὶ εὐαέρων δωματίων, ἐν μέσῳ ἀπεράντου κήπου, καὶ ἐν αὐτῷ 200 τάλληρα (750 δο.) ἐφάπαξ πληρώνοντες, ἐγκαταβιοῦσι, καλὴν τροφήν ἔχοντες, καὶ ὑπηρεσίαν, φωτισμόν, θέρμανσιν, ἐκκλησίαν κτλ. γέροντες τὸ 60ον ἔτος συμπληρώσαντες, ἂν δὲ ὧσι ζεῦγος συζύγων, ἀπαιτεῖται οἱ δύο ὁμοῦ νὰ ἔχωσι τοῦλάχιστον 120 ἐτῶν ἡλικίαν. Εἶδον δ' ἐν αὐτῷ γοαίαν, ἧτις 60 ἐτῶν εἰσελθοῦσα, ἦν τότε 93 ἐτῶν, ἧτοι ἐπὶ 33 ἔτη ἀνέτως ἔζη-

σεν ἐπὶ τῇ ὀλικῇ δαπάνῃ 750 δραχμῶν! Κέκτηται δὲ τὸ κατάστημα τοῦτο σήμερον περιουσίαν ἕξ ἑκατομμυρίων ταλλήρων, (22 1/2 ἑκατομμυρίων δραχμῶν).

Περιῆλθον δὲ καὶ τὸ Πανεπιστημεῖον, ἔχον 3000 φοιτητάς, ἐν οἷς τότε ἠριθμοῦντο 30 Ἑλληνας, καὶ ὑπὲρ τοὺς 100 Καθηγητάς, ἰδίως δὲ προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ Βασιλέως, ὅστις φιλοτιμεῖται ν' ἀναδείξῃ αὐτὸ ἐν τῶν πρωτίστων τῆς Γερμανίας, κεκτημένον περιουσίαν πολλῶν ἑκατομμυρίων.

Τὸ δ' ἑσπέρας ὠδηγήθην εἰς τὸ μεγαλοπρεπέστατον Θέατρον, καὶ εἶδον τὸ ἀγχινούστατον δράμα «die Journalisten» τοῦ Freitag.

Τῇ δ' ἐπιούσῃ ἐπεσκέφθην τὸν ἀξιοσέβαστον ἑφημέριον κ. Καλογεράν, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, κειμένην ἐντὸς παναρχαίου οἴκου, ὅστις «οἶκος Ἑλληνικός» ὀνομάζεται, καὶ μετὰ τοῦτο τὸ περιβόητον καὶ ἀπέραντον τυπογραφεῖον Brockhaus, ἔχον 600 ἐργάτας, καὶ 320.000 ταλλήρων δαπανῶν κατὰ μῆνα. Εἰς δὲ τὸ δημόσιον Νοσοκομεῖον, ὃ καθηγητὴς κ. Wagner μᾶς ἐπέδειξε τὰς λεγομένας **καλύβας** (barracaes), ἀσπίως τότε ἐφευρεθείσας καὶ οὔσας δωμάτια κινητὰ, ἔχοντα ἀνὰ 30 κλίνας, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἀεριζομένας, εἰς ἃ ἐκρίθη πολὺ σκοπιμώτερον νὰ θεραπεύωνται πάντες οἱ ἀσθενεῖς, πλὴν τῶν ῥευματικῶν.

Ἐκ Λειψίας δὲ μετέβην εἰς Δρέσδην. Ἐκεῖ δὲ καὶ εἰς τὸ ὠραῖον χωρίον Schandau τὰς φίλας οἰκογενείας κ. Καρατζᾶ, κ. Σούτσου, Κλάδου καὶ ἄλλων ὁμογενῶν ἐπισκεφθεὶς καὶ τὴν περίφημον πινακοθήκην ἀποθαυμάσας, τῇ 11)23 Ἰουνίου ἐπέστρεψα εἰς Βερολῖνον, ἀφ' οὗ οὕτω ἀλήθειαν κατέστησα τὴν ὑποτιθεμένην ἀποδημίαν μου.

Κατ' οἶκον εὔρον Ἑλληνικὰς ἑφημερίδας, ἐν αἷς ἐλέγετο ὅτι, πορευθεὶς ἐγὼ παρὰ τῷ Πρωσικῷ Ὑπουργεῖῳ, ἠρώτων νὰ μάθω παρ' αὐτοῦ, ἂν ὁ Βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ἦν ἔτι ἐπὶ τοῦ θρόνου του. Ἐγραψα δ' εἰς τὴν Ἡμέραν ἀναιρῶν τὴν κακόβουλον καὶ γελοίαν ταύτην ἐπίνοιαν, ὥς καὶ ἕτερον ἄρθρον ἀναιροῦν τὰ τοῦ Τρικούπη, διῆσχυριζομένου, ὅτι οἱ πρέσβεις παρενόμησαν δεχθέντες τοὺς διορισμοὺς αὐτῶν, ὅταν ἡ πλειονοψηφία τῆς Βουλῆς ἦν

παράνομος, ἀπαιτουῖντος ἐπομένως νὰ παρεμβαίνωσιν οἱ Πρόσβεις, δικάζοντες μεταξὺ Κυβερνήσεως καὶ Βουλῆς.

Ἄλλαι δ' ἐφημερίδες (Στοά, Καιροὶ) μὲ ἤλεγχον, ὅτι δὲν διέψευσα, ὅσα ἐδημοσίευσον περὶ Ἑλλάδος αἱ Γερμανικαὶ ἐφημερίδες, λησμονοῦσαι ὅτι ἤμην ἤδη ἰδιώτης, καὶ ἀγνοοῦσαι ὅτι ὅμως διέψευσα ὅτι ἦν διαψεύσιμον. Οἱ Καιροὶ δέ, ἐφημερὶς τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ἔγραφεν ὅτι οἱ Πρόσβεις ἐστάλησαν ὑπὸ τῆς Αὐλῆς, νὰ ῥαδιουργῶσι κατὰ τοῦ ἔθνους! Ὅτι ἐν Γαλλίᾳ ἐξέδιδον ἐγὼ ἀνώνυμα ἄρθρα κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐν Γερμανίᾳ διέφθειρα τὸν τύπον κατ' αὐτῆς, δι' ὃ πρέπει σκληρῶς νὰ τιμωρηθῶσι καὶ οὐδέποτε πλέον νὰ διορισθῶσιν οἱ προδόται. Εἰς ταύτας πάσας τὰς ἐρεσχελίας ἀπήντησα, πέμψας τῷ Ἀριστείδῃ ἄρθρα.

Συγχρόνως δὲ μ' ἐζήτηει καὶ ὁ κ. Τρικούπης λόγον τῆς χρήσεως τῶν 600 δραχμῶν, αἵτινες μοὶ εἶχον δοθῆ διατὴν πρώτην ἀποκατάστασιν τῆς πρότερον μὴ ὑπαρχούσης Προσβείας ἐν Βερολίνῳ. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ἀφῆκα ν' ἀπαντήσῃ ὁ κ. Ἀργυρόπουλος, εἰς ὃν εἶχον παραδώσει τὰ σκεύη, σφραγίδας, βιβλία, κτλ.

Καίτοι δ' ἀπηλλαγμένος παντὸς δημοσίου καθήκοντος, οὐχ ἦττον, ζητήσας, ἔλαβον παρὰ τοῦ κ. Pindter, τοῦ φίλου μου συντάκτου τῆς Βορειογερμανικῆς Γενικῆς Ἐφημερίδος (Norddeutsche Allgemeine Zeitung), τὴν ὑπόσχεσιν νὰ διαψεύσῃ, ὅσα ἄλλαι ἐφημερίδες ἔγραφον κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Τρικούπη, ὡς δημοκράτου.

Ὁ δ' Ἀριστείδης, συνορῶν ὅτι εἰς τὰς γνώσεις, ἃς ἐν ξένῳ στρατῷ ἠρούσατο καὶ εἰς τὸ εὐγενὲς στάδιον, ὃ εἶχε διανύσῃ, οὐδεμίᾳ ἐδίδετο προσοχή, καὶ μάτην κατεδαπάναι τὸν καιρὸν του παρὰ τοῖς Πυροσβέσταις, ἀχρήστως, ἐν ταπεινῷ βαθμῷ, παρητήθη τῆς ὑπηρεσίας, καὶ ἀνέλαβε προθύμως, ἦν ἡ ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐν Βερολίνῳ Ἀκαδημίας τῷ ἀνέθηκεν ἐντολὴν τοῦ νὰ καταρτίσῃ τὸν χάρτην τοῦ Πειραιῶς.

Κατὰ τὸν Ἰούλιον ὁ κ. Κούρτιος μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ Μουσεῖον καὶ μοὶ ἔδειξε δύο ἐξαισία μικρὰ ἀετώματα ἐκ Τανάγρας, παριστῶντα τὸ μὲν τῆς Περσεφόνης, τὸ δὲ τῆς Ἑλένης τὴν ἀρπαγὴν, καὶ πωληθέντα εἰς τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν ὑπὸ Ἑλληνός

τινος, ἀθετοῦντος καὶ κατορθοῦντος νὰ ὑπεκφεύγη τὸν Ἑλληνικὸν νόμον, παρ' ὃν καὶ πολλὰ ἄλλα ἔργα ἀρχαίας τέχνης εἶδον εἰς ἄλλους, δι' ἀδράς τιμὰς, ὑπ' αὐτοῦ πωληθέντα.

Θέλων δὲ νὰ δράττωμαι πάσης εὐκαιρίας, ἵνα μὴ μένω ἐν Βερολίῳ, καὶ ἐκ δευτέρου ἀπουσίασα, τῇ 10)22 Ἰουλίου, μεταβὰς κατὰ πρόσκλησιν τοῦ κ, Nothomb, Πρέσβεως τοῦ Βελγίου, εἰς τὴν παρὰ τῇ 5 1/2 ὥρας τῆς πρωτευούσης ἀπεχούση πόλει Görlitz, κειμένην ἀγροικίαν του. Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς πόλεως ταύτης, ἐν ἡμισεῖα ὥρᾳ ἄμαξα μᾶς ἔφερε, διὰ κερασσοφύτου ὁδοῦ, εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἔνθα διέμεινα πέντε ἡμέρας, εἰς εὐαρεστοτάτην συναναστροφὴν τοῦ συναδέλφου μου, ἀνδρὸς πολυπείρου, εἰς πολλὰς περιηγήσεις πλοῦτον γνώσεων ἀραιομένου. Οὗτος κατὰ τὰς ὥρας, καθ' ἃς ἐκεῖ μόνοι συνδιητώμεθα, μοὶ ἔδειξε τα περιεργότατα καὶ πλουσιώτατα ἡμερολόγια του, ἐν οἷς οὐδεμία τῶν ἐλαχίστων λεπτομερειῶν ἔλειπε, μέγιστοι καὶ αὐτῶν τῶν ἐδεσματολογίων τῶν ξενοδοχείων. Εἰς πολλάς δὲ συζητήσεις ἐπιδιδόμεθα περὶ φιλοσοφίας καὶ περὶ πολιτικῆς, καὶ μοὶ διηγείτο περὶ τοῦ Βασιλέως Λεοπόλδου, ὑφ' ὃν εἶχεν ὑπηρετήσῃ ὡς Ὑπουργός, ἐν ἄλλοις, ὅτι ὁ Βασιλεὺς ἐκεῖνος ἔλεγεν, ὅτι εὐαρεστοτέρα μὲν ἦν ἡ ὑπαρξίς ἐν Βελγίῳ, ἀλλ' ἐν Ἑλλάδι θὰ ἦν ἐνδοξοτέρα, καὶ ὅτι ἡ προσδοκία του, ἂν ἐδέχετο τὸν Ἑλληνικὸν θρόνον, θὰ ἦν ν' ἀναστήσῃ τὴν βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. Τῶν συνδιαλέξεων δ' ἡμῶν συμμετεῖχε, καὶ ἐκόσμει αὐτὰς καὶ ἡ συνετὴ σύζυγός του.

Μὲ περιέφερε δὲ καὶ εἰς τὸ ὠραῖον του κτῆμα, ἔχον λόφους, σπάνιον σύμπωμα γῆς εἰς μακρὰν ἔκτασιν περὶ τὸ Βερολίον, δάση καὶ λίμνας, καὶ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον Cunesdorf, οὗ ἡ ἐκκλησία περιβάλλεται ὑπ' ὀχυρώσεων τῶν Οὐσσιτῶν, εἰς τὸν κῆπον τοῦ Furstenberg, παράγοντα, πλὴν ἄλλων, καὶ χιλίας ἀνάνας κατ' ἔτος, φερούσας αὐτὰς μόνας εἰσόδημα τετρακισχιλίων μάρκων. Ὑπερβάντες δὲ τὸν ὠραῖον καὶ ὀρητικὸν ποταμὸν Neiss, ἐπεσκέφθημεν, ἐν τῇ ἀρχαιοπρεπεῖ πόλει Görlitz, τὸν λεγόμενον «Ἅγιον Τάφον», ὑποτιθεμένην μίμησιν, μᾶλλον γελοίαν παρωδίαν τῶν ἱερῶν τόπων, τοῦ Τάφου τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Ὄρους τῶν Ἐλαιῶν κτλ., γενομένην κατὰ τὸ ἔτος 1470 ὑπὸ

τινος εὐσεβοῦς, ἐπισκεφθέντος τὴν Παλαιστίνην· εἶδομεν δὲ καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἀρχῆς τῆς δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος, καὶ τὸ σύγχρονον Δημαρχεῖον, οὗ ἔσχατως ἀνευρέθη, ὑπὸ τὸν ἐπιχειρισμένον γύψον, κατάγραφος ἢ ὄροφή. Περιήλθομεν δὲ καὶ τὸν μεγαλοπρεπῆ Παράδεισον τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἔθαυμάσαμεν δρῦν, ἔχουσαν χιλίων ἐτῶν ἡλικίαν, καί, διελθόντες πρὸ τοῦ μνημείου τῶν Dugos καὶ Kirchner, φονευθέντων τῇ 22 Μαΐου 1833, ἀνέβημεν εἰς τὸν ἐν τῷ πεδίῳ μεμονωμένον καὶ εἰς ἱκανὸν ὕψος αἰρόμενον κατάφυτον λόφον, τὸν καλούμενον «χωρόστεμμα» (Landeskronne), τὸν λαμπρὰν καὶ εὐρυτάτην πέριξ τὴν ἀποψιν ἔχοντα. Εἰς τοῦ ἐπιστέφοντος δ' αὐτὸν ξενοδοχείου τὸ βιβλίον ἐνέγραψα Ἑλληνιστὶ τὸ ὄνομα τοῦ κ. Nothomb καὶ τὸ ἐμόν.

Ἐν τῇ ἔσοχῇ του ὁ κ. Nothomb εἶχε καὶ πλουσίαν βιβλιοθήκην, ἐξ ἧς διάφορα ἐπὶ τῆς βασιλείας διαμονῆς μου ἀνέγνων, ἐν ἄλλοις δὲ καὶ τὸ «Dieu selon la science» τοῦ Roulin, ἐν ᾧ ὁ φιλόσοφος οὗτος (;) διίσχυρίζεται, ὅτι ὁ Θεὸς ἐστὶν ἡ ψυχὴ! Ἐκεῖ δ' ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων ἀνέγνων ἔκθεσιν περὶ συγγράμματος τοῦ κ. Gevaert, Διευθυντοῦ τοῦ Ὁδείου τῶν Βρυξελῶν, πραγματευομένου περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, καί, ἐπειδὴ ἔλέγετο, ἐν ἄλλοις, ὅτι ὁ συγγραφεὺς προϋτίθετο νὰ ἐκδώσῃ καὶ δεῦτερον τόμον, ἔγραψα, ἀφ' οὗ ἐπέστρεψα εἰς Βερολίνον, ἐκτεταμένην ἐπιστολὴν πρὸς αὐτόν, ἐκθέτων καὶ δικαιολογῶν τὴν γνώμην μου περὶ τῆς σχέσεως τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐκκλησιαστικὴν. Τὸ δ' ἀποτέλεσμα ἦν ὅτι ὁ κ. Gevaert μοὶ ἔπεμψε τὸ βιβλίον του, καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὸν δεῦτερον τόμον αὐτοῦ.

Πεπαυμένος καὶ ὁ Κλέων, ὡς καὶ ἐγώ, μετέβη εἰς Στουτγάρδ πρὸς θεραπείαν τῆς συζύγου του, καὶ κατ' ἀρχὰς Αὐγούστου ἐπεσκέφθη ἡμᾶς.

Ἐγὼ δέ, ἐπειδὴ νέαι ἐκλογαὶ ἐνηγοῦντο ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὲν ἦν ἀπίθανον νὰ ὑπερισχύσῃ ὁ Κουμουνδοῦρος, ἔγραψα πρὸς αὐτόν, προτρέπων, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, εἰς ἀρχὰς φιλοβασιλικάς, εἰς σύμπραξιν πρὸς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας ἐν Ἀνατολῇ, ἐν ᾧ αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀπεδοκίμαζον τὰς ἀνατροπὰς, εἰς ἐνέρ-

γειαν πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τοῦ τόπου ἀνάπτυξιν, ἣτις θὰ ἦν δι' αὐτὴν τοῦ μέλλοντος ἢ ἐγγύησις, καὶ εἰς πολιτικὴν ἀμερόληπτον καὶ ἰσόρροπον πρὸς πάσας τὰς ξένας Δυνάμεις. Προσέτι δὲ τὸν παρεκίνησα νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν ἰδέαν ὑπὲρ ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας, ὡς φαινητῆς σημαίας καὶ ὡς ἰσχυροῦ ὄργάνου τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως. Ἴνα δὲ διευκολύνω τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σπουδαίου τούτου ἐθνικοῦ συμφέροντος, ἔγραψα καὶ τῷ συναδέλφῳ μου Ὑψηλάντῃ νὰ προτρέψῃ τὸν πενθερόν του κ. Σίναν, ἀφ' οὗ γενναιοφρόνως ἐδαπάνησεν ὑπὲρ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ μεγάρου αὐτῆς πολλαπλάσια τῶν ὅσα κατ' ἀρχὰς προὔτίθετο, καὶ τὸ δοθὲν πρὸς προίκισιν ποσὸν κατεχωνεύθη καὶ ἐκεῖνο εἰς τὴν οἰκοδομήν, κορυφῶν τὴν ἐλευθεριότητα αὐτοῦ, καὶ νὰ τὴν προικίσῃ ἐκ νέου· ὁ δ' Ὑψηλάντης μοι ἀπεκοίθη ὅτι ὁ φιλόπατρις ἀνὴρ εἶχε τὴν πρόθεσιν ταύτην, καὶ ἐπεθύμει νὰ μετάσχῃ καὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ καταστήματος, δι' ὃ καὶ παραχοῆμα τῷ ἔπεμψα ἀντίγραφον τοῦ σχεδίου, ὃ εἶχον συντάξῃ, βελτιώσας αὐτό, ἀφ' οὗ ἐγγώρισα καὶ τὴν μετεξούθμισιν τοῦ ὀργανισμοῦ τῆς Προσωπικῆς Ἀκαδημίας.

Προσέτι δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, καθ' ὃν ἤμην ἀπηλλαγμένος μεριμνῶν τῆς ὑπηρεσίας, ἐφρόντισα νὰ γνωρίσω τινὰ τῶν καταστημάτων δημοσίας ὠφελείας, ὧν τὰ πλεῖστα διετέλουν ὑπὸ τὴν φιλάνθρωπον προστασίαν καὶ μέριμναν τῆς Αὐτοκρατορίσεως. Οὕτως ἐπεσκέφθην τ' «Ἄσυλα τῶν Ἀστεγῶν,» ἐν οἷς ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά, ἐὰν στερῶνται καταγωγίου, εὐρίσκουσιν, εἰς χωριστὰ διαμερίσματα, διὰ τρεῖς νύκτας τὸ πολὺ, κλίνην μετὰ σινδόνης, ἐφαπλώματος καὶ προσκεφαλαίου, προσέτι θέρμανσιν μέχρι 15°, φῶς μέχρις ὥρας ῥητῆς, λουτρόν, ζωμὸν πυκτόν, καὶ τὸ πρωῖ καφφέν· κατὰ δὲ τὸ διάστημα τοῦτο πρέπει νὰ φροντίζωσιν, οἱ ἄποροι οὗτοι, νὰ εὕρωσιν ἐργασίαν, διότι εἰς τὸ ἄσυλον περαιτέρω εἰσὶν ἀπαράδεκτοι.

Κατέβην δὲ καὶ εἰς δύο τῶν δημοτικῶν μαγειρείων, μετὰ πλείστης διατηρουμένων καθαριότητος ἐν ὑπογείοις, καὶ χορηγούντων εἰς τὸν βουλόμενον, ἅπαξ τῆς ἡμέρας ἀπὸ ὥρας 11 1/2 — 1 1/2, ἀντὶ 18 λεπτῶν, ἐν βαθύ ἀγγεῖον ζωμοῦ πηκτοῦ καὶ

καθαρωτάτου, μετὰ κρέατος καὶ ὀσπρίων, καὶ προσέτι ἄρτον. Εἰς ἕκαστον τῶν μαγειρείων τούτων φοιτῶσι, τὸ μὲν θέρος, περὶ τοὺς 600, τὸν δὲ χειμῶνα περὶ τοὺς 1000, καὶ αἱ γυναῖκες γεύονται κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν. Οὐ σπανίως δὲ κατήρχετο εἰς τὰ μαγειρεῖα ταῦτα αὐτὴ ἡ Αὐτοκράτειρα, καὶ ἀπεγεύετο τοῦ ζωμοῦ, ἵνα ἦ βεβαία περὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ ποιότητος, Ὅτε ἐπεσκέφθη τὰ καταστήματα ταῦτα, ἐπληροφορήθη ὅτι εἶχον ἔλλειμα περίπου ἐκ 4500 δρ. κατὰ μῆνα, ἐπιβαρύνον, ἐννοεῖται, τὸ Δημόσιον. Εἶδον δὲ πτωχοτροφεῖα, δίδοντα ὅλως δωρεὰν τροφήν εἰς ἐντελῶς ἀπόρους, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸν χειμῶνα.

Καὶ εἰς παιδοτροφεῖα δ' εἰσηλθόν, διατηρούμενα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Αὐτοκρατορίσης, ἐν οἷς περισυνάγονται καὶ διδάσκονται, εἴτι ἀνάλογον τῆς ἡλικίας των, βρέφη ἀπόρων οἰκογενειῶν, ὡς δίδακτρα ἀποτίγοντα ἀνά 6 λεπτὰ κατὰ μῆνα· καὶ ἄλλα παιδαγωγεῖα διὰ παιδιά ἐκδημηθέντων γονέων, ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς ἐγκαταλελειμμένα, ἀνατρέφόμενα, τὰ μὲν ἄρρενα διὰ τὴν βιομηχανίαν, τὰ δὲ κοράσια δι' ὑψηλοῦς.

Ἐπεσκέφθη δ' ἐπίσης καὶ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ λαοῦ, περιεχούσας χρησίμου καὶ εὐαρέστου, ἀλλὰ δι' ἐπιβλαβοῦς ἀναγνώσεως βιβλία, δωρεὰν εἰς τὸν λαὸν δανειζόμενα,

Ἐν ἄλλαις δ' ἐκδρομαῖς περιῆλθον καὶ τινὰ τῶν ἀποκέντρων μερῶν τοῦ Βερολίνου, ἃ ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Tissot, ἐν βιβλίῳ ἐκδοθέντι μικρὸν μετὰ τὸν πόλεμον, παρίστησιν, ὡς ἀποτρόπαια ἀνθρωποσφαγεῖα, καὶ ἔκρινα ἕξ αὐτοψίας εἰς τίνας ἀναξιοπρεπεῖς ἐπινοίας παρέσυρεν αὐτὸν μνησίκακος πατριωτισμὸς κατὰ τοῦ νικήσαντος πολεμίου.

Μετὰ τοῦ Βολόφσκη δέ, παρασκευάζοντος τὴν ἔκδοσιν τῆς ἔφημερίδος του ἐν Βιέννῃ, ἐξηκολούθησα τὰς συνεννοήσεις μου, ἵνα αὕτη λάβῃ χρωματισμὸν ὅλως φιλελληνικόν, καὶ ὡς ἀνταποκριτὴν τῷ ἐπρομήθευσα τὸν λόγιον καὶ ἀγχίνουιν καὶ φιλόπατριν Κωνσταντῖνον Πώπ, δυστυχῶς μικρὸν μετὰ ταῦτα προΐμως ἀποβιώσαντα.

